

Mgr. Miroslav Fico
Interný doktorand
Katedra trestného práva, Právnická fakulta UPJŠ Košice

JUDr. Martin Puchalla
Interný doktorand
Katedra trestného práva, Právnická fakulta UPJŠ Košice

Vzájomná súvislosť nutnej obrany a oprávneného použitia zbrane ako okolností vylučujúcich protiprávnosť po rekodifikácii trestného práva.

Úvod

Dňa 1.1.2006 nadobudol účinnosť zákon č. 300/2005 Z. z. – Trestný zákon, ktorý predstavuje komplexnú rekodifikáciu (a nahradenie) doteraz platného a celkovo viac ako 40 krát novelizovaného trestnoprávneho predpisu, a to Trestného zákona, ktorý bol uverejnený pod č. 140/1961 Zb. V súlade s legislatívnym plánom vlády SR, úlohami a cieľmi predmetnej rekodifikácie došlo okrem iného ku podstatným zmenám a spresneniu podmienok uplatňovania aj u niektorých okolností vylučujúcich protiprávnosť. Najmä u nutnej obrany, ktorá z hľadiska praktického v rozhodovacej činnosti vyvolávala najväčšie problémy, došlo k spresneniu a rozšíreniu podmienok jej uplatnenia.¹ Významná zmena bola urobená taktiež u oprávneného použitia zbrane.

Nutnou obranou rozumieme odrazenie protiprávneho bezprostredne hroziaceho alebo trvajúceho útoku na záujmy chránené trestným zákonom. Inštitút nutnej obrany patrí medzi

---

¹ Dôvodová správa k novému Trestnému zákonu

okolnosti vylučujúce protiprávnosť, v platnej právnej úprave je upravená v § 25 zákona č. 300/2005 Z. z.

J.J. Rousseau chápal nutnú obranu ako navrátenie prirodzeného práva na obranu, ktoré mal v predštátnej spoločnosti a ktoré iba postúpil štátu podľa spoločenskej zmluvy, človeku.²

Zmysel nutnej obrany súvisí s pojmom útoku, pretože iba proti útočníkovi je nutná obrana prípustná. Útok je nielen v rozpore s normatívnou platnosťou právneho poriadku, ale aj s jeho empirickou platnosťou. Útočník popiera, že je spolunositeľom základného právneho poriadku, a dáva najavo, že pre neho zákazy a príkazy neplatia.³

Problematika nutnej obrany je veľmi široká. Beztrestnosť konania v nutnej obrane je uznávaná v práve oddávna, tomuto inštitútu sa právnici venovali už v stredoveku. Vzhľadom na uvedené skutočnosti je zrejmé, že poskytuje značný priestor na diskusiu a rozdielny výklad jej pôvodu, zmyslu, či jednotlivých inštitútov.

Vzhľadom na možný potenciálny rozsah rozpracovania predmetnej problematiky je cieľom tohto článku vzájomné porovnanie a poukázanie na súvislosti nutnej obrany s ďalšou v platnom právnom poriadku upravenou okolnosťou vylučujúcou protiprávnosť - oprávneným použitím zbrane, a prostredníctvom daného ponúknuť určitý pohľad na súčasnú právnu úpravu týchto nezastupiteľných právnych inštitútov.

---

² O spoločenské smlouvě, Praha, 1949

³ A. Dolenský : Nová koncepce nutné obrany, Bulletin advokacie č. 1/1994, 19-26

Nutná obrana a oprávnené použitie zbrane

V súvislosti s rekodifikáciou trestného práva hmotného a úpravou inštitútu nutnej obrany je podľa nášho názoru vhodné čiastočne sa venovať aj problematike jej prepojenia s ďalšou zákonom upravenou okolnosťou vylučujúcou protiprávnosť, a to oprávneným použitím zbrane. Zákonná úprava tohto inštitútu platná do rekodifikácie trestného práva vylučovala trestnosť činu, ak zbraň bola použitá v medziach splnomocnenia príslušných zákonných predpisov.

Z podrobnejšieho skúmania jednotlivých zákonných predpisov, ktoré pripadajú do úvahy, ako aj porovnávaním podmienok predmetného oprávneného použitia zbrane z nich vyplývajúcich je zrejmé, že v určitých prípadoch ide vlastne o konkretizáciu resp. bližšie rozpracovanie všeobecných podmienok nutnej obrany.⁴ Táto skutočnosť potom môže nastoľovať otázku, aký je vzájomný pomer týchto dvoch okolností vylučujúcich protiprávnosť. Oba inštitúty patria medzi okolnosti vylučujúce protiprávnosť, majú obdobný cieľ a zmysel, nemôže teda medzi nimi existovať zásadný rozpor.⁵

Ak sme teda v zákonných predpisoch upravujúcich podmienky oprávneného použitia zbrane hovorili o akomsi čiastočnom rozširovaní resp. zužovaní podmienok nutnej obrany, zaujímavú úvahu môže rozprúdiť otázka ako postupovať v prípadoch, v ktorých napr. policajt poruší zužujúce podmienky oprávneného použitia zbrane, ak je však jeho konanie kryté nutnou obranou.

---

⁴ Pozri napr. § 61 ods. 1 písm. g), h) zák. č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore

⁵ J.KUCHTA : Nutná obrana. Masarykova univerzita, Brno, 1999, s. 182

Novým ustanovením, ktoré však výrazne súvisí s inštitútom nutnej obrany, je v platnom právnom poriadku zakotvená súčasná úprava oprávneného použitia zbrane. Podľa § 26 ods. 1 Tr. zák. použitie zbrane v súlade so zákonom nie je trestným činom.

Podľa § 26 ods. 2 Tr. zák. sa za použitie zbrane v súlade so zákonom považuje aj jej použitie proti inému vo svojom obydľí na ochranu života, zdravia alebo majetku, ak osoba do obydľia neoprávnene vnikne alebo v ňom neoprávnene zotrvá a nejde o nutnú obranu. To neplatí, ak bola pritom inému úmyselne spôsobená smrť.⁶

Najmä vyššieuvedený ods. 2 je chápaný ako zásadná zmena, ktorá bola urobená v súlade s legislatívnym zámerom vlády a aj po čiastočnej celospoločenskej debata. Ide v podstate o osobitný prípad oprávneného použitia zbrane, ktoré je s nutnou obranou v pomere vzájomnej špeciality.

V danom prípade bude teda zbraň možné použiť aj vo svojom obydľí, a to aj v prípade, keď ešte nepôjde o nutnú obranu. Ochrana života alebo zdravia osoby už bude ohrozená, avšak ešte nemusí ísť o priamo hroziaci alebo trvajúci útok. Použitie tejto okolnosti však bude vylúčené, ak pri takomto použití zbrane vo svojom obydľí dôjde k usmrteniu ohrozujúcej osoby.⁷ Toľko dôvodová správa. My by sme sa však vo svojej práci vzhľadom na prepojenie oprávneného použitia zbrane s nutnou obranou radi pri zákonnej úprave pristavili podrobnejšie, a zároveň poukázali na jej potenciálne problémy v praxi.

---

⁶ Obydľím sa v zmysle § 122 ods. 5 Tr. zák. rozumie dom alebo byt alebo iné priestory slúžiace na bývanie vrátane priestorov a pozemkov k nim patriacich, ak sú ako súčasť obydľia uzavreté.

⁷ Dôvodová správa k novému Trestnému zákonu

Podľa nášho názoru určité „nejasnosti“ vznikajú už pri vymedzení pojmu zbraň a následnom prepojení § 26 ods. 2 Tr. zák. s inštitútom nutnej obrany. Použitie zbrane v súlade so zákonom nie je trestným činom (§ 26 ods. 1 Tr. zák.) a použitím zbrane v zmysle tohto ustanovenia sa rozumie jej použitie spôsobom, na ktorý je určená (napr. strelná zbraň na streľbu).⁸ V zmysle ustanovenia ods. 1 je teda zbraňou zbraň v technickom zmysle slova, čo znamená, že každý zákon používajúci pojem zbraň, si definuje tento pojem sám podľa vlastných potrieb.⁹ Tu je potrebné mať na pamäti, že vymedzenie pojmu zbrane v zmysle ustanovenia ods. 1 je užšie, než tak robí Trestný zákon vo svojom ustanovení § 122 ods. 3.¹⁰

Oprávnené použitie zbrane vyplývajúce z príslušného zákona upravujú najmä tieto zákony :

- zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov, v ktorom je použitie zbrane upravené v § 61, § 61a a § 62.

Podľa § 61 ods. 1 písm. a) je policajt oprávnený použiť zbraň v taxatívne vymedzených prípadoch, okrem iného v nutnej obrane a krajnej núdzi, podľa § 61a ods. 3 písm. a) bod 1 je policajt pri služobných zákrokoch oprávnený použiť gumové projektily okrem iného tiež v nutnej obrane alebo krajnej núdzi

- zákon č. 4/2001 Z.z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov, kde je použitie strelnej zbrane upravené v § 43.

---

⁸ O.SAMAŠ – H. STIFFEL – P. TOMAN: Trestný zákon. Stručný komentár, IURA EDITION, Bratislava 2006, s. 65

⁹ E. BURDA : Oprávnené použitie zbrane ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť činu v trestnom práve hmotnom, Bulletin slovenskej advokácie 9/2007, str. 19

¹⁰ Pozri v ďalšom texte kapitoly

Podľa § 43 ods. 1 písm. a) predmetného zákona je príslušník zboru oprávnený použiť strelnú zbraň pri výkone služby aj v nutnej obrane a krajnej núdzi

- zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 46/1993 Z. z. o Slovenskej informačnej službe v znení neskorších predpisov, v ktorom je oprávnenie na nosenie a použitie strelnej zbrane upravené v § 9.

Podľa § 9 ods. 1 písm. a) predmetného zákona je príslušník riaditeľom oprávnený nosiť strelnú zbraň a použiť ju v medziach tohto zákona, aby v prípade nutnej obrany odvrátil útok vedený proti jeho osobe alebo jemu bezprostredne hroziaci, alebo útok na život inej osoby

- zákon č. 215/2004 Z.z. o ochrane utajovaných skutočností v znení neskorších predpisov, v ktorom je použitie strelnej zbrane upravené v § 70.

Podľa § 70 ods. 8 je príslušník úradu riaditeľom oprávnený nosiť strelnú zbraň a použiť ju v medziach zákona, aby v prípade nutnej obrany odvrátil útok smerujúci proti jeho osobe alebo jemu bezprostredne hroziaci, alebo útok na život inej osoby, ak ho nemožno odvrátiť inak.

- zákon č. 57/1998 Z. z. o Železničnej polícii v znení neskorších predpisov, v ktorom je použitie zbrane upravené v § 51 a 52.

Podľa § 51 ods. 1 písm. a) je policajt oprávnený použiť zbraň v taxatívne vymedzených prípadoch, okrem iného iba v nutnej obrane a krajnej núdzi.

- zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 564/1991 Zb. o obecnej polícii v znení neskorších predpisov, v ktorom sú podmienky nosenia a použitia zbrane príslušníkmi obecnej polície upravené v § 19.

Podľa § 19 ods. 3 písm. a) zákona je príslušník obecnej polície oprávnený použiť zbraň v prípade nutnej obrany a krajnej núdze

- zákon č. 124/1992 Zb. o Vojenskej polícii v znení neskorších predpisov, v ktorom je použitie zbrane upravené v § 32 a § 32a. Podľa § 32 ods. 1 písm. a) je vojenský policajt oprávnený použiť zbraň v taxatívne vymedzených prípadoch, do ktorých patrí aj nutná obrana a krajná núdza.
- zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 255/1994 Z. z. o poľnej strážii v znení neskorších predpisov, v ktorom je použitie zbrane upravené v § 7 predmetného zákona. Podľa § 7 písm. e) je člen poľnej stráže pri plnení úloh oprávnený použiť zbraň v prípade nutnej obrany a krajnej núdze.
- zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov, v ktorom je použitie zbrane upravené v § 75. Podľa § 75 ods. 1 písm. s) je člen stráže prírody pri plnení úloh podľa tohto zákona oprávnený vo svojom obvode pôsobnosti nosiť zbraň, ak je držiteľom zbrojného preukazu vydaného podľa osobitného predpisu a použiť túto zbraň v prípade nutnej obrany alebo krajnej núdze.
- zákon č. 652/2004 Z. z. o orgánoch štátnej správy v colníctve v platnom znení, v ktorom je použitie zbrane upravené v § 41 a § 42. Podľa § 41 ods. 1 písm. a) a § 42 je colník oprávnený použiť zbraň ako aj špeciálnu zbraň iba v taxatívne vymedzených prípadoch, okrem iného aj v nutnej obrane a krajnej núdzi.
- zákon č. 321/2002 Z.z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, v ktorom je použitie vojenskej zbrane a vojenského zbraňového systému upravené v § 13 a § 16.

Podľa § 16 ods. 1 písm. a) môže vojak použiť vojenskú zbraň pri výkone poriadkovej, strážnej, eskortnej alebo dozornej služby okrem iného ak ide o nutnú obranu alebo krajnú núdzu.

Ak oprávnené použitie zbrane vyplýva z príslušných (najmä vyššie uvedených) právnych predpisov, nie je dôležité, či je (bola) použitá zbraň súkromná alebo služobná.

Ako sme už vo svojej práci uviedli, vymedzenie pojmu zbrane v zmysle ustanovenia § 26 ods. 1 je užšie, než tak robí Trestný zákon vo svojom ustanovení § 122 ods. 3. V predmetnom ustanovení zákonodarca v rámci autentického výkladu všeobecných pojmov definuje zbraň, ak z jednotlivého ustanovenie nevyplýva niečo iné, ako každú vec, ktorou možno urobiť útok proti telu dôraznejším. Z uvedeného nám vyplýva, že podľa tohto ustanovenia sa zbraňou chápe tak ako to je podľa § 26 ods. 1 Tr. zák. zbraň v technickom slova zmysle, ako aj hocaká vec (predmet) spôsobilá urobiť útok proti telu dôraznejší (napr. kus dreva, tyč, balvan, atď.).

A tu, pri prepojení nutnej obrany s oprávneným použitím zbrane, ako to vyplýva z vyššie uvedených skutočností vidíme potenciálne problémy teórie ako aj praxe. Za použitie zbrane v súlade so zákonom sa považuje aj jej použitie proti inému vo svojom obydli na ochranu života, zdravia alebo majetku, ak osoba do obydli neoprávnene vnikne alebo v ňom neoprávnene zotrvá a nejde o nutnú obranu. To neplatí, ak bola pritom inému úmyselne spôsobená smrť. Keďže § 26 ods. 2 Tr. zák. je priamym, konkrétnym zákonným splnomocnením na konkrétne oprávnené použitie zbrane a je súčasťou Trestného zákona a neobsahuje (ani v prípade definície zbrane) odkaz na nejaký iný zákon , trestný

zákon si musí sám definovať pojem zbraň.¹¹ Sme toho názoru, že v danom prípade musíme teda jednoznačne vychádzať z jej definície tak, ako je upravená v už spomínanom ustanovení § 122 ods. 3 Tr. zák.

Existujú názory, ktoré za zbraň pri oprávnenom použití zbrane podľa § 26 Tr. zák. považujú len zbraň v technickom slova zmysle.¹² My osobne tento názor nezastávame a domnievame sa, že v danom zákonom ustanovení je potrebné rozlišovať medzi jeho jednotlivými odsekmi (aj keď ako už bolo uvedené, odsek 2 vo svojom obsahu zahŕňa aj zbraň v technickom slova zmysle, nie však naopak). Prijatie akéhokoľvek iného stanoviska je neprijateľné, pretože potom by sme vôbec nemali definíciu zbrane pre toto ustanovenie (ustanovenie § 26 ods. 2 Tr. zák. – pozn. autorov) , nakoľko by sme nedokázali určiť, ktorá z definície zbrane obsiahnutých v osobitných zákonoch sa má použiť.¹³

Na základe analýzy uvedeného sa teda domnievame, že na použitie zbrane v súlade so zákonom na jej použitie proti inému vo svojom obydľí na ochranu života, zdravia alebo majetku, ak osoba do obydľia neoprávnene vnikne alebo v ňom neoprávnene zotrvá a nejde o nutnú obranu, je možné použiť akúkoľvek zbraň, resp. akýkoľvek predmet, ktorým možno urobiť útok proti telu dôraznejší. Za vynikajúci „postreh“ v tejto súvislosti považujeme názor resp. otázku zaoberajúcu sa situáciou, keď za splnenia všetkých

---

¹¹ E. BURDA : Vybrané aspekty okolností vylučujúcich protiprávnosť po rekodifikácii trestného práva hmotného, Zborník príspevkov z celoštátneho seminára s medzinárodnou účasťou „Teoretické a aplikačné problémy rekodifikovaného trestného práva“, Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2007, str. 40

¹² Pozri napr. O.SAMAŠ – H. STIFFEL – P. TOMAN: Trestný zákon. Stručný komentár, IURA EDITION, Bratislava 2006, s. 249

¹³ E. BURDA : Vybrané aspekty okolností vylučujúcich protiprávnosť po rekodifikácii trestného práva hmotného, Zborník príspevkov z celoštátneho seminára s medzinárodnou účasťou „Teoretické a aplikačné problémy rekodifikovaného trestného práva“, Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2007, str. 40

podmienok, ktoré predmetné ustanovenie vyžaduje, dôjde ku zákroku ochraňujúcej osoby proti narušiteľovi bez zbrane, „holými rukami“.¹⁴ Zo znenia zákonného ustanovenia jednoznačne vyplýva, že ide (resp. má ísť) o stav použitia zbrane v súlade so zákonom. Ako sa však budú posudzovať prípady v ktorých obranca žiadnu zbraň nepoužil? V prvej chvíli sa nám táto otázka môže zdať zbytočná, je totiž celkom možné, že na danú problematiku akosi automaticky nazeráme cez optiku inštitútu nutnej obrany. Je však potrebné si uvedomiť, že o nutnú obranu v tomto prípade nejde (čo koniec koncov výslovne zakotvuje zákonodarca v samotnom znení § 26 ods. 2 Tr. zák.). Budeme v prípadoch zákonom splnených podmienok akceptovať použitie zbrane, no obranu bez nej (zbrane) už nie? Postrelenie narušiteľa bude zákonom (spoločnosťou) akceptované, no jeho jednoduché vyhodenie za dvere nie? V tejto súvislosti sa nám názor navrhujúci upraviť dané ustanovenie v zmysle, že konaním podľa § 26 ods. 2 Tr. zák. je za splnenia ostatných podmienok aj konanie bez použitia zbrane¹⁵, javí ako pomerne rozumný. Namieste je zároveň otázka vhodnosti koncepčného zaradenia daného obsahu predmetného ustanovenia pod oprávnené použitie zbrane.

V tejto súvislosti by sme zároveň chceli spomenúť názory resp. určité obavy časti odbornej verejnosti, ktoré hoc uznávajú právo na nedotknuteľnosť obydlia ako jedno zo základných práv človeka, vyslovujú určitú obavu z priznania neodôvodnene vysokého stupňa ochrany. Svoje názory opierajú aj o fakt, že obrana obete by

---

¹⁴ E. BURDA : Oprávnené použitie zbrane ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť činu v trestnom práve hmotnom, Bulletin slovenskej advokácie 9/2007, str. 23

¹⁵ E. BURDA : Vybrané aspekty okolností vylučujúcich protiprávnosť po rekodifikácii trestného práva hmotného, Zborník príspevkov z celoštátneho seminára s medzinárodnou účasťou „Teoretické a aplikačné problémy rekodifikovaného trestného práva“, Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2007, str. 41

smerovala proti životu a zdraviu útočníka, ktorých význam ako objektu trestného činu je aj vzhľadom na systematiku osobitnej časti Trestného zákona vyšší¹⁶ (zrejme poukazujúc súčasne na fakt že nepôjde o konanie v nutnej obrane a hlavne v prípadoch ochrany majetku obete). „Čistejší“ pohľad a prípadnú opodstatnenosť využitia rozsahu predmetného inštitútu zrejme tak, ako v mnohých doposiaľ neupravených inštitútoch trestného práva, však prinesie až čas a aplikačná prax.

---

¹⁶ Pozri napr. J.MADLIAK a kol.: Trestné právo hmotné, všeobecná časť, UPJŠ Košice, 2006